

MINIMUMSTRAFFEN VOOR RECIDIVE BIJ ZWARE DELICTEN

VERSLAG VAN EEN ONDERZOEK

Frank van Tulder & Jacqueline van der Schaaf

m.m.v. Nicole Emmerik en Bram Vlaanderen

Raad voor de rechtspraak, eindversie 09-06-2011

1. Achtergrond en vraagstelling onderzoek

1.1 Achtergrond

Het kabinet-Rutte heeft onlangs een wetsvoorstel over de invoering van minimumstraffen voor zware delicten bij recidive ter consultatie aan de Raad voor de rechtspraak voorgelegd.¹

De Memorie van Toelichting bij het voorstel stelt dat de straftoemettingsvrijheid van de rechter een wezenlijk element van ons strafrechtelijk stelsel vormt, maar ook dat het de taak van de wetgever is om in de wet te bepalen welke straffen de rechter kan opleggen en onder welke omstandigheden deze kunnen worden opgelegd. Die taak omvat, naar de mening van het kabinet, een nadere normering van de strafoplegging in zware gevallen van recidive. Daarbij moet de veiligheid van de samenleving en het individu voorop staan. Een eerdere veroordeling heeft het plegen van een nieuw ernstig misdrijf niet kunnen voorkomen. Het kabinet ziet dit als een belangrijke aanwijzing dat, voor het begaan van opnieuw zo'n feit, een minimale strafzwaarte aangewezen is.

Het wetsvoorstel heeft betrekking op de straf voor personen die veroordeeld zijn voor een misdrijf waarop een strafmaximum van 12 jaar of meer staat en die binnen een periode van 10 jaar in vrijheid opnieuw een misdrijf begaan waarop een dergelijk strafmaximum staat. Aanvullende eis is dat dit laatste misdrijf een 'ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer' met zich mee heeft gebracht. Dergelijke daders dienen, indien zij meerderjarig waren bij het begaan van het laatste misdrijf, volgens het wetsvoorstel een straf te krijgen die minimaal de helft bedraagt van het wettelijk strafmaximum. Daarbij geldt dat bij varianten als 'poging tot', 'medeplichtigheid aan', 'poging om anderen te bewegen tot' en 'voorbereiding tot' dezelfde verminderingsregels (een derde minder of de helft) gelden als voorheen. Hetzelfde geldt in gevallen van vermeerdering van het strafmaximum vanwege terroristische misdrijven of schending van bijzondere ambtsplicht.

De Memorie van Toelichting stelt verder dat de strafrechter alleen in individuele, zeer specifieke omstandigheden van het geval lager kan en mag straffen dan de minimumstraf. In die gevallen is een toereikende strafmotivering noodzaak. De

¹ Te vinden op: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/regelingen/2011/03/23/wetsvoorstel-invoering-van-minimumstraffen.html> en aangekondigd als: 'Wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de invoering van minimumstraffen in geval van recidive bij misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van twaalf jaren of meer is gesteld (minimumstraffen voor recidive bij zware misdrijven)'.

rechter zal moeten bepalen waarom en in welke mate de afwijking van het minimum gerechtvaardigd is.

1.2 Vraagstelling onderzoek

Voor de beoordeling van de betekenis van het wetsvoorstel is de centrale vraag hoe de huidige praktijk van de rechterlijke straftoemeting is, in zaken waarop het voorstel betrekking heeft. Het hier beschreven kleinschalige onderzoek, met korte doorlooptijd, heeft tot doel die vraag zoveel mogelijk te beantwoorden. De uit de algemene vraagstelling afgeleide onderzoeksvragen zijn:

- Wat is het aantal en wat zijn de kenmerken van de zaken waarop het wetsvoorstel betrekking heeft?
- Welke straffen geven rechters nu in die zaken en in hoeverre liggen die onder de in het wetsvoorstel voorziene strafminima?
- Hebben zaken waarbij rechters onder deze strafminima straffen, specifieke karakteristieken en zo ja, welke zijn dat?
- Welke motiveringen geven rechters, als zij afwijkende straffen geven? In hoeverre voeren zij strafverzachtende omstandigheden aan, in termen van aard van het delict, kenmerken van de dader, e.d.? In hoeverre wijken rechters in dergelijke zaken af van de eis van het OM?

Aan het eind van de Memorie van Toelichting wordt een aantal belangrijke typen misdrijven waarop het wetsvoorstel betrekking heeft, behandeld en wordt de straftoemeting in enkele zaken genoemd. Dit zijn echter slechts voorbeelden, waarbij het niet duidelijk is hoe representatief ze zijn. Het hier gepresenteerde beperkt zich wèl zoveel mogelijk tot de zaken waarop het wetsvoorstel betrekking heeft.

De afbakening, bij het onderzoek, van zaken die onder het wetsvoorstel vallen is echter op twee punten problematisch. De eerste betreft de 'ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer', die het misdrijf volgens het wetsvoorstel met zich mee moet brengen. De Memorie van toelichting stelt (p.21): 'Daarbij geldt dat een dergelijke ernstige inbreuk niet gelijk te stellen is met lichamelijk letsel. Van een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit kan ook sprake zijn zonder dat er lichamelijk letsel is opgelopen. Te denken valt allereerst aan ernstige zedendelicten, maar ook kan worden gedacht aan een gijzeling die een enorme heftige impact kan hebben op het slachtoffer. Anderzijds is er bij lichamelijk letsel wel altijd sprake van een inbreuk op de lichamelijke integriteit. Bij de zware zeden- en geweldsdelicten die onder dit wetsvoorstel vallen, is in beginsel steeds sprake van een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit.' Elders in de Memorie wordt echter gesteld dat de afgedwongen tongzoen niet als een 'ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit' moet worden beschouwd (p.24).

Probleem voor het onderzoek is dat het begrip 'ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer' tot voor kort geen juridische status had² en dat rechters in de onderzochte zaken niet noodzakelijk de aan- of afwezigheid van een 'inbreuk op de persoonlijke integriteit' in hun vonnis

² Zoals in de Memorie Van Toelichting gesignaleerd (p.21), is het begrip onlangs voor het eerst gehanteerd in het wetsvoorstel voor het beperken van de mogelijkheden om een taakstraf op te leggen voor ernstige zeden- en geweldsmisdrijven en bij recidive van misdrijven (Kamerstukken II 2010/11, 32 169, nrs. 1-3).

signaleren. De manier waarop dit begrip door de rechter precies zal worden ingevuld, blijft daarmee nog onduidelijk.

Daarom kan dit criterium hier alleen indirect in de analyse worden betrokken, namelijk via uitsluiting van een aantal delicten op grond van de juridische kwalificatie. Het gaat dan om delicttypen, waarop weliswaar een strafmaximum van 12 jaar gevangenisstraf staat, maar waarbij waarschijnlijk geen sprake is van een inbreuk op de lichamelijke integriteit: 'in/uitvoer harddrugs' (art.2 onder A, Opiumwet) en 'brandstichting met gemeen gevaar voor goederen' (art.157 onder 1, Sr).

Het tweede probleem betreft de vraag hoe de rechter om zal gaan met de toepassing van het wetsartikel dat gemotiveerde benedenwaartse afwijking van de minimumstraf mogelijk maakt. Volgens de formulering in het wetsvoorstel (artikel 43d WvS) kan dit alleen als die minimumstraf, 'wegens uitzonderlijke omstandigheden die zich ten tijde of na het begaan van het misdrijf hebben voorgedaan, dan wel die de persoon van de dader betreffen, zou leiden tot een onbillijkheid van zwaarwegende aard.'

Afwijking van die minimumstraf behoeft volgens de Memorie van Toelichting nadere motivering. Die motivering heeft volgens de Memorie (p.10) een belangrijke maatschappelijke functie. Aan de samenleving maakt de rechter duidelijk waarom hij in het zeer specifieke geval lager straft dan in de wet minimaal passend wordt geacht. Het zijn juist de zeer specifieke omstandigheden in het individuele geval die dan een afwijking van de algemene regeling mogelijk maken.

De vraag is in hoeverre rechters in de praktijk deze clausule zullen toepassen wanneer zij de minimumstraf in bepaalde gevallen niet de juiste achten. Onderdeel van het onderzoek is een analyse van de motivering die rechters nu geven in zaken waarbij relatief ver onder het voorziene minimum is gestraft. Dit kan wel aanwijzingen geven hoe rechters op dit moment straffen motiveren in zaken die onder het wetsvoorstel zouden gaan vallen. Onbekend is wat dit betekent voor hun oordeel en motivering na invoering van de minimumstraf. Binnen deze 'motiveringskwestie' speelt de specifiekere vraag in hoeverre de rechter de voorziene wettelijke strafminima van toepassing acht, wanneer hij/zij de dader (gedeeltelijk) ontoerekeningsvatbaar verklaart en TBS of een andere bijzondere maatregel, zoals plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis, oplegt. In de huidige situatie wordt bij de oplegging van TBS in het algemeen een verlaagde of geen vrijheidsstraf gegeven. De Memorie van Toelichting stelt enerzijds: 'Omdat het voorstel betrekking heeft op strafminima, behoeft het geen betoog dat indien uit de forensische rapportages over de persoon van de dader blijkt dat bij hem tijdens het plegen van het feit sprake was van een (enigszins) verminderde toerekeningsvatbaarheid de toepassing van artikel 43d Sr [dat benedenwaartse afwijking mogelijk maakt – FT/JS] niet in aanmerking komt. Het moet gaan om een ernstige psychische afwijking of geestelijke stoornis die in het individuele, zeer specifieke geval bestraffing met een minimumstraf onrechtvaardig zou maken: het zou leiden tot een onbillijkheid van zwaarwegende aard.' (p.28). Hoe de rechter hiermee bij invoering van de wet om zal gaan, is nog onduidelijk.

Vanwege de in de Memorie van Toelichting uitgesproken intentie om de minimumstraf ook toe te passen in zaken waarin de dader TBS krijgt opgelegd, zijn deze zaken wel in de analyse betrokken. Wel zal worden bekeken of het beeld van straftoemeting bij deze zaken (geheel) anders is dan bij andere zaken.

2. De onderzoeksmethode

De bij de Rechtspraak aanwezige primaire procesbestanden en daarvan afgeleide bestanden geven onvoldoende informatie voor dit onderzoek. Vooral het ontbreken van gegevens over recidive is hier fnuikend. Alleen het WODC, het onderzoekscentrum van het ministerie van Justitie, beschikt over een gegevensbestand van rechtszaken met daaraan gekoppelde informatie over recidive uit de Justitiële Documentatie.³ Voor een nadere analyse van zaken, zoals de motivering door de rechter, levert dit bestand echter onvoldoende informatie. Ook was het bestand op korte termijn niet bruikbaar om relevante zaken te selecteren en de door ons verzamelde informatie te koppelen.⁴ Gezien de korte doorlooptijd van dit onderzoek, was dossieronderzoek bij de rechtbanken niet haalbaar. Daarom is een andere weg gekozen, namelijk via analyse van informatie uit de sinds enige jaren bij de gerechten in opbouw zijnde *E(lektronische)-archieven*. In deze E-archieven wordt van strafzaken de tenlastelegging en het vonnis digitaal opgeslagen. Met toestemming van de betrokken gerechten is informatie uit deze archieven betrokken.

Overigens zijn er aanzienlijke verschillen tussen de gerechten in de mate waarin deze E-archieven worden gevuld. Enkele gerechten doen dit (nog) niet of nauwelijks, de meeste slaan in recente jaren een deel van de (in dit verband relevante) meervoudige kamer (MK-)zaken op en enkele slaan (vrijwel) alle MK-zaken op.⁵ Bij die gerechten die op het ogenblik een deel van de MK-zaken opslaan, lijkt niet van een systematische selectie binnen deze groep sprake te zijn.⁶ Er blijken verder geen duidelijke verschillen tussen kleine en grote gerechten in de mate waarin zij de E-archieven vullen. Daarom nemen wij aan dat via het gebruik van E-archieven weliswaar slechts een deel van de relevante MK-zaken wordt waargenomen, maar dat karakteristieken van deze zaken een goed beeld geven van de karakteristieken van de hele populatie van zaken die voor het wetsvoorstel van belang zijn.

Allereerst is met diverse zoekleutels een selectie gemaakt van potentieel in aanmerking komende zaken in de E-archieven.⁷ Vervolgens is van 10 rechtbanken en 2 hoven die een redelijke vulling van de E-archieven kennen, een deel van deze zaken geanalyseerd om te bezien in hoeverre deze inderdaad voldoen aan de voorwaarden van het wetsvoorstel.^{8 9} Dat wil dus zeggen dat aan twee voorwaarden is voldaan: 1) er is sprake van een veroordeling voor een misdrijf waarop een strafmaximum van 12 jaar of meer staat, exclusief gevallen van in/uitvoer harddrugs en brandstichting met gemeen gevaar voor goederen en 2) de veroordeelde heeft eerder een misdrijf begaan, waarop een

³ Zie voor uitkomsten over recidive bijvoorbeeld Recidivebericht 1997-2007. Ontwikkelingen in de strafrechtelijke recidive van Nederlandse justitiabelen, fact sheet 2010-06, WODC, Den Haag.

⁴ De zaken in het betreffende WODC-bestand (OBJD) zijn niet identificeerbaar via parketnummer o.i.d.

⁵ Sommige gerechten nemen naast MK-zaken ook andere zaken, m.n. specifieke typen Raadkamerzaken of –beschikkingen in de E-archieven op.

⁶ Een gerecht melde wel voorrang te geven aan de opname van PROMIS-vonnissen in het E-archief.

⁷ Hiervoor gaat onze dank uit aan Marc van Opijnen (Spir-it). Onze dank gaat ook uit aan Margriet de Boer (Spir-it) voor het faciliteren van de toegang tot de E-archieven.

⁸ Met dank aan Jeroen Kluin (Spir-it) voor de voorbereidende werkzaamheden op dit gebied.

⁹ Het gaat om de rechtbanken van Alkmaar, Almelo, Amsterdam, Assen, Breda, Dordrecht, Middelburg, Rotterdam, Utrecht en Zutphen en de hoven van Den Haag en Leeuwarden. Voorrang is gegeven aan de in de meest recente jaren behandelde zaken.

strafmaximum van 12 jaar of meer stond en tussen beide misdrijven was de veroordeelde minder dan 10 jaar in vrijheid.

De informatie in de E-archieven over de recidive van de veroordeelde is in het algemeen te summier om goed te kunnen beoordelen of aan de tweede genoemde voorwaarde is voldaan. Daarom is de informatie uit de E-archieven bij de potentieel in aanmerking komende zaken verrijkt met informatie uit de Justitiële Documentatie. Op basis daarvan is een scherpere selectie van zaken gemaakt.¹⁰

In totaal zijn op deze manier 209 door rechtbanken en gerechtshoven in 2008, 2009 of 2010 behandelde strafzaken geselecteerd (2008: 22; 2009: 92; 2010: 95). Dit zijn dus alle zaken waarvoor volgens het wetsvoorstel minimumstraffen zouden gaan gelden, tenzij de rechter de uitzonderingsclausule zou aanroepen dan wel het misdrijf niet als 'ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit' ziet. In het volgende laten we gemakshalve de laatste toevoegingen weg en spreken over 'zaken, waarop het wetsvoorstel betrekking heeft'.

3. Aantal zaken waarop wetsvoorstel betrekking heeft

De E-archieven bij de 10 onderzochte rechtbanken bevatten 69 in 2009 en 59 in 2010 behandelde zaken waarop het wetsvoorstel betrekking heeft. Omdat, zoals gesteld, de E-archieven echter lang niet alle relevante zaken bevatten en de analyse niet alle rechtbanken en hoven dekt, zegt dit nog niets over het jaarlijkse aantal zaken waarop het wetsvoorstel betrekking zal hebben. Daarom moeten wij dit aantal op indirecte wijze schatten. We schatten bij de onderzochte gerechten het percentage door de MK behandelde zaken waarop het wetsvoorstel betrekking zal hebben. Daartoe maken we gebruik van kennis over het beleid dat bij de diverse gerechten op het gebied van vulling van de E-archieven wordt gevoerd.^{11 12}

De uitkomst van deze schatting is dat het percentage MK-zaken bij rechtbanken waarvoor het wetsvoorstel zou gaan gelden, circa 1,8% bedraagt. Dit correspondeert met 280 rechtbankzaken in 2009.¹³ Bij de hoven gaat het naar schatting om 0,9% van de behandelde MK-zaken, ofwel circa 110 zaken in 2009.¹⁴ Deze schattingen zijn overigens mogelijk een onderschatting.¹⁵

¹⁰ Er is gebruik o.a. gemaakt van de juridische kwalificatie van de delicten waarvoor eerder veroordeling heeft plaatsgevonden. De in deze alinea genoemde selectie is grotendeels uitgevoerd door studenten criminologie/recht: Nicole Emmerik en Bram Vlaanderen.

¹¹ Met dank aan Ralph Beaujean (stafbureau straf) voor zijn inventarisatie van dit beleid.

¹² Bij die gerechten waarbij we aanwijzing hebben dat (in 2010) alle MK-zaken in het E-archief worden opgenomen, schatten we dit percentage door het aantal in het onderzoek gevonden zaken te delen door het totaal aantal door het betreffende gerecht behandelde MK-zaken. Bij gerechten waarbij alleen meervoudige kamer (MK-zaken) in de E-archieven zijn opgenomen, weten we hoeveel zaken dit in totaal betreft. Dan schatten we het percentage zaken waarvoor een minimumstraf zou gaan gelden, door het aantal in het onderzoek geselecteerde zaken te delen door het aantal in het E-archief opgenomen zaken.

¹³ Het aantal door de sectoren straf van de rechtbanken meervoudig behandelde strafzaken was in 2009: 15.356 (interne informatie Rvdr).

¹⁴ Het aantal door de gerechtshoven behandelde MK-zaken was in 2009: 12.310 en in 2010: 13.319 (interne informatie Rvdr). Het gevonden aantal zaken bij rechtbanken en hoven komt bij benadering neer op een appelpercentage van 40% (110/280) bij deze zaken. Dat zou wat hoger zijn dan het appelpercentage bij het totaal van MK-zaken, dat circa 30% bedraagt.

¹⁵ Enerzijds is het niet onmogelijk dat, ook al zijn diverse varianten van zoek sleutels gebruikt, sommige zaken waarbij sprake is van recidive bij de eerste selectie ten onrechte zijn afgevallenen in de teller niet zijn meegeteld. Anderzijds is het waarschijnlijk dat soms ook andere dan MK-zaken in de E-archieven zijn opgenomen en ten onrechte in de noemer zijn meegeteld.

Daartegenover staat dat het, vanwege de ruime interpretatie van het begrip 'ernstige inbreuk op de persoonlijke integriteit' en het niet uitsluiten van (sommige) zaken waarbij de dader sterk ontoerekeningsvatbaar is, mogelijk een overschatting is van het aantal zaken waarvoor de minimumstraf werkelijk zal worden toegepast.¹⁶

De volgende paragrafen gaan nader in op de karakteristieken van deze zaken, de straftoemeting door de rechter en de motivering daarbij.

4. Het beeld van de relevante zaken

4.1 Minimumstraf versus opgelegde straf

Om te zien hoe de huidige straffen zich verhouden tot de minimumstraffen in het wetsvoorstel, bekijken we allereerst de huidige opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, de voorziene minimumstraf en het verschil tussen minimum straf en opgelegde straf. Dat laatste wordt in het vervolg het 'strafverschil' genoemd. In tabel 1 (onderste regel) zien we dat de rechter een gemiddelde straf van 42 maanden heeft opgelegd. De beoogde minimumstraf voor deze zaken is gemiddeld 73 maanden, dus gemiddeld 31 maanden hoger. Met andere woorden: er is sprake van een strafverschil van 31 maanden, ofwel ruim tweeënhalf jaar. In 15% van het totaal aantal zaken is een straf opgelegd die gelijk is of hoger dan het voorziene strafminimum. Gemiddeld wordt hier 104 maanden straf opgelegd, 25 maanden meer dan het strafminimum. In de andere 85% van de zaken is de straf lager dan de voorziene minimumstraf, met een gemiddeld strafverschil van 41 maanden, bijna drieënhalf jaar.

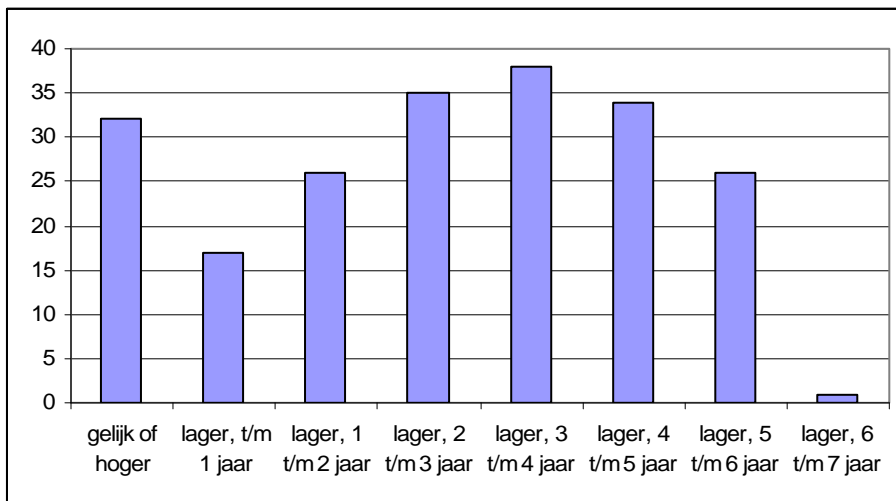
Tabel 1 Gemiddelde straf t.o.v. minimumstraf (verschil in maanden onvoorwaardelijke vrijheidsstraf)

Straf is:	Onvoorwaardelijke vrijheidsstraf (maanden)	Minimum- straf (maanden)	Strafverschil	Percentage totaal (aantal)
Lager dan minimumstraf	30	72	41	85% (N=177)
Hoger dan of gelijk aan minimumstraf	104	79	-25	15% (N=32)
Totaal	42	73	31	100% (N=209)

Figuur 1 geeft een beeld van de verdeling van zaken naar het verschil tussen de door de rechter gegeven straf en de voorziene minimumstraf.

Figuur 1 Aantal zaken naar hoogte opgelegde straf t.o.v. voorziene minimumstraf^a

¹⁶ De vraag is bovendien of het appelpercentage bij invoering van minimumstraffen niet zal veranderen.

^a Strafverschil in jaren onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.

In tabel 1 zagen we al dat bij 32 zaken (15%) de straf ten minste gelijk aan de voorziene minimumstraf is. Bij 85% van de zaken is de opgelegde straf lager, het grootste aantal zaken is te vinden in de groep straffen die 3 t/m 4 jaar lager dan het voorziene strafminimum liggen: 38 zaken (18%).

De rechter kan naast of in plaats van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf andere straffen of maatregelen opleggen. In hoeverre gebeurt dit? In 2% van alle onderzochte zaken legt de rechter geen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf op, maar een andere straf en/of maatregel. De voorwaardelijke vrijheidsstraf komt in 27% van de zaken voor, met een gemiddelde van 9 maanden. In 11% van de zaken wordt een TBS-maatregel opgelegd. Een schadevergoeding aan het slachtoffer wordt in 51% van de zaken opgelegd waarbij gemiddeld 4.400 euro wordt betaald. In 4% van de zaken werd een taakstraf gegeven en in 2% een boete opgelegd. In 26% van de zaken is sprake van overige maatregelen zoals teruggave van goederen. De tenuitvoerlegging van een vorige voorwaardelijke straf komt in 22% van de zaken voor.

We komen later op de vraag terug in hoeverre het opleggen van een voorwaardelijke vrijheidsstraf of TBS er toe leidt dat er een minder zware onvoorwaardelijke vrijheidsstraf wordt opgelegd.

Van de onderzochte zaken is 71% afgehandeld door de rechtbanken in eerste aanleg en 29% door de gerechtshoven in hoger beroep. Het gemiddelde strafverschil ten opzichte van de minimumstraf bij zowel rechtbank als gerechtshof is precies gelijk, 31 maanden.¹⁷ Omdat er in dit opzicht geen verschil is tussen rechtbanken en hoven, zijn in het volgende de zaken van rechtbanken en hoven gezamenlijk geanalyseerd.

4.2 Kenmerken van delicten en dader

Tabel 2 laat zien wat het aandeel is van de diverse typen delicten in het geselecteerde bestand.

¹⁷ Daar ander onderzoek laat zien dat de gerechtshoven lager straffen dan de rechtbanken, hebben we getoetst of er, door selectie-effecten bij in hoger beroep gaan, een verschil in het aandeel van de diverse typen delicten bestaat tussen de hoven en rechtbanken. Dit blijkt niet het geval.

Tabel 2 Strafvverschil per delict (in maanden)

Huidige delict	Gemiddelde strafverschil	Percentage op totaal	Aantal (N)
Diefstal/afpersing met geweld	35*	62%	130
Zeden	28	6%	13
Moord/doodslag/mishandeling	20*	28%	59
Brandstichting/gijzeling	55	3%	7
Totaal	31	100%	209

*Gemiddelde op 5%-niveau significant afwijkend van de overige zaken (getoetst met een t-toets).

Afpersing met strafverzwarende omstandigheden of diefstal met geweld met strafverzwarende omstandigheden komen het meeste voor (zie laatste kolom): 62% van het totaal van de zaken bestaat uit dit type delict. Van de overige zaken betreft 28% moord, doodslag of mishandeling, 6% van de zaken bestaat uit zedendelicten en in 3% van de zaken gaat het om brandstichting met levensgevaar of gijzeling.

Bij diefstal met geweld of afpersing zou invoering van het strafminimum relatief het meest tot strafverzwaring leiden. Het gemiddelde strafverschil bij deze delicttypen is 35 maanden (zie eerste cijferkolom). Dit is significant hoger dan het strafverschil bij de overige delicten samen. Ook bij brandstichting of gijzeling is het strafverschil groter dan gemiddeld, maar hier is het aantal te klein om daar betekenis aan te hechten.

Bij moord, doodslag of mishandeling zou invoering van een strafminimum relatief het minste effect hebben. Hier is het gemiddelde strafverschil van 20 maanden significant kleiner dan dat bij de overige delicten. Ook bij zedendelicten is het strafverschil iets kleiner dan bij de overige delicten, maar ook hier is het aantal te klein om daar een conclusie aan te verbinden.

Kortom: bij het delict diefstal met geweld of afpersing zou invoering van de minimumstraf het sterkste strafverzwarende effect hebben. Bij het delict moord, doodslag of mishandeling daarentegen relatief het minst.

Tabel 3 laat (in onderste rij) zien dat in het grootste deel van de zaken, namelijk 65%, sprake is van voltooide handelingen of medeplegen van een voltooid delict. Hierbij valt op dat de meeste voltooide delicten voorkomen bij diefstal met geweld of afpersing, in 87% van die zaken betreft het een voltooid delict. Het totaal aantal zaken dat uit pogingen, medeplichtigheid en voorbereidingen bestaat is 35%. Deze 'strafwaardig onvolkomen' vormen van het delict komen het meest voor bij moord, doodslag of mishandeling. Het gemiddelde strafverschil bij poging, medeplechtigheid en voorbereiding (tabel 4) blijkt niet af te wijken van die bij de voltooide delicten.

Tabel 3 Huidig delict naar vorm

Huidig delict	Voltooid en medeplegen	Poging, voorbereiding en medeplichtig	Totaal aantal (N)

Diefstal/afpersing met geweld	87%	13%	N=130
Zeden	69%	31%	N=13
Moord/doodslag/mishandeling	15%	85%	N=59
Brandstichting/gijzeling	86%	14%	N=7
Totaal	65%	35%	N=209

Tabel 4 laat zien in hoeverre bepaalde kenmerken in de zaken voorkomen en in hoeverre zaken met dit kenmerk in gemiddeld verschil tussen gegeven straf en in wetsvoorstel voorziene straf van andere zaken afwijken. Met andere woorden: in hoeverre is het voorziene strafminimum, ten opzichte van de huidige straf, relatief hoog of laag.

Tabel 4 Strafverschil naar kenmerken

Kenmerken	Strafverschil gemiddelde	Percentage totaal	Aantal (N)
Voorwaardelijke vrijheidsstraf	48*	27%	57
TBS	38	11%	23
Poging, voorbereiding en medeplichtig	28	34%	72
Één zwaar delict	38*	72%	151
Eerder delict: diefstal/afpersing met geweld	35	65%	135
Vijf jaar of meer tussen eerder en huidig delict	25	37%	78
Leeftijd 18 tot en met 21 jaar	38*	30%	62
Totaal	31	100%	209

*Gemiddelde op 5%-niveau significant afwijkend (getoetst met een t-toets).

In 27% van de zaken legt de rechter een voorwaardelijke vrijheidsstraf op. In die gevallen is de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf lager dan in andere gevallen: er is bij deze zaken sprake van een grotere kloof tussen minimumstraf en de gegeven onvoorwaardelijke vrijheidsstraf. Het gemiddelde strafverschil is hier 48 maanden. Een voorwaardelijke straf gaat, met andere woorden, samen met een lagere onvoorwaardelijke straf.

Dat blijkt niet in de 11% van de zaken, waarin TBS wordt opgelegd. Het strafverschil is in deze zaken niet significant groter dan bij andere zaken. Wellicht is het gegevensmateriaal te beperkt en/of zijn deze zaken gemiddeld ernstiger dan de zaken waarin geen TBS wordt opgelegd, waardoor de rechter naast TBS toch een met andere zaken vergelijkbare onvoorwaardelijke vrijheidsstraf geeft.

Bij poging tot, medeplichtigheid aan of voorbereiding van een delict, is er, vergeleken met het plegen of medeplegen van een voltooid delict, sprake van een lager strafminimum. Het verschil tussen de minimumstraf en de door de rechter opgelegde straf blijkt hier niet erg af te wijken van dat bij andere zaken. Blijkbaar straft de rechter in deze gevallen ook navenant lager.

Binnen een zaak kan veroordeling plaats vinden voor meerdere zware delicten, dat wil zeggen delicten waar een straf van 12 jaar of meer op staat. Uit de middelste cijferkolom blijkt dat in 72% van de geselecteerde zaken veroordeling plaatsvindt voor één zwaar delict, in de resterende 28% van de zaken voor twee of drie zware delicten. Bij zaken met één zwaar delict is het strafverschil (zie

eerste cijferkolom) gemiddeld groter dan bij de zaken met meerdere zware feiten: in dit geval 38 maanden strafverschil. Invoering van de minimumstraf zou bij deze zaken tot relatief zwaardere straffen leiden.¹⁸

Het is denkbaar dat de verstreken tijd tussen het eerdere delict en het huidige delict mede een rol speelt bij de straftoemeting van de rechter. Dan zou een relatief minder zware straf worden opgelegd, als het eerdere delict verder terug in de tijd heeft plaatsgevonden. In 37% van de zaken is het eerdere delict van vijf jaar of langer geleden. Enige invloed op de straftoemeting blijkt echter niet. Duidelijke verschillen in gemiddelde straftoemeting, afhankelijk van het type eerdere delict, zien we evenmin.

In 30% van de zaken is de dader 21 jaar of jonger. In zaken met jonge daders straft de rechter significant lager dan in de oudere leeftijdsgroep. Het gemiddelde strafverschil is bij jonge daders 38 maanden.

Bij alle zaken is de veroordeelde in de voorgaande 10 jaar dat hij/zij in vrijheid was, eerder veroordeeld voor een delict waar 12 jaar of meer voor staat. Tabel 5 geeft de typering van het huidige delict in relatie tot die van het eerdere delict.

Tabel 5 Eerder delict en huidig delict^a

Huidige delict	Eerdere delict				Totaal
	Diefstal/ afpersing met geweld	Zeden	Moord/dood slag/mishan deling	Brand- stichting/ drugs	
Diefstal/afpersing met geweld	49%	1%	12%	1%	63% (N=130)
Zeden	2%	3%	1%	1%	7% (N=13)
Moord/doodslag/ mishandeling	12%	1%	12%	4%	29% (N=59)
Brandstichting/gijzeling	2%	0%	1%	1%	4% (N=7)
Totaal	65% (N=135)	5% (N=10)	26% (N=52)	7% (N=12)	100% (N=209)

^a Percentages hebben betrekking op aandeel in alle zaken.

Bij het grootste deel van de delicten behoren huidige en eerdere delict tot hetzelfde type, behalve bij moord, doodslag en mishandeling. Hier is het eerdere delict ook vaak diefstal met geweld of afpersing. Ook bij brandstichting of gijzeling is het eerdere delict vaak diefstal met geweld of afpersing.

5. Nadere analyse van zaken waarbij de minimumstraf minimaal 3 jaar hoger ligt dan de opgelegde straf.

¹⁸ De minimumstraf wordt volgens het wetsvoorstel niet hoger als er sprake is van een veroordeling voor meer dan één (ernstig) delict in de zaak.

5.1 Achtergrondkenmerken en eis OM

In deze paragraaf bekijken we een selectie van zaken waarin invoering van een strafminimum het meeste effect zou hebben. Hiertoe selecteerden we de zaken, waarbij de voorziene minimumstraf minimaal 3 jaar hoger ligt dan de opgelegde straf. Zaken waarin TBS werd opgelegd zijn uitgesloten, omdat daarvoor mogelijk de uitzonderingsclausule van toepassing is (zie paragraaf 1). Daarnaast moest de strafoplegging gemotiveerd zijn door de rechter.¹⁹ Dit resulteerde in een selectie van 42 zaken met een gemiddeld strafverschil van 54 maanden, ofwel 4,5 jaar.

Tabel 6 geeft de verdeling van de achtergrondkenmerken binnen de groep geselecteerde zaken met relatief minder zware straffen weer en vergelijkt deze met die in de eerder onderzochte grotere groep zaken. De verhouding tussen zaken van de rechtbank en de gerechtshoven is ongeveer hetzelfde als in die in het totaal aantal zaken. De voorwaardelijke vrijheidsstraf en de taakstraf komen in deze selectie relatief vaker voor. Dit spoort met de eerdere bevinding dat in deze zaken de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf relatief minder hoog is. Zoals verwacht gaat het ook in de meeste zaken om diefstal met geweld of afpersing, is er sprake van één zwaar delict en betreft het relatief vaak een jonge dader.

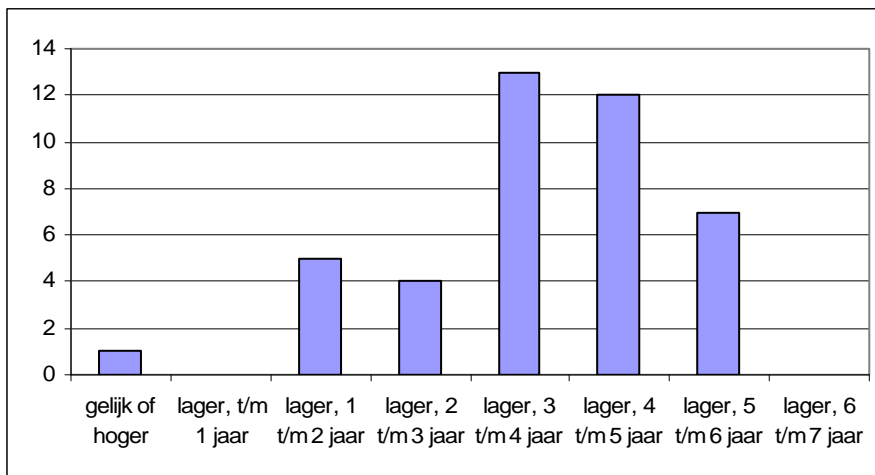
Tabel 6 Kenmerken selectie van zaken met groot strafverschil

Kenmerken	Aantal (N)	Percentage in selectie van zaken (N=42)	Percentage in totaal aantal zaken (N=209)
Gerechtshof	10	24%	29%
Voorw. vrijheidsstraf	24	57%	27%
Taakstraf	7	17%	4%
Diefstal/afpersing met geweld	31	74%	62%
Zeden	1	2%	6%
Moord/doodslag/mishandeling	9	21%	28%
Brandstichting/gijzeling	1	2%	3%
Één zwaar delict	39	92%	72%
Leeftijd 18 tot en met 21 jaar	20	48%	30%

Wat heeft het OM nu aan straf geëist in deze zaken, waarin het strafminimum minimaal 3 jaar hoger zou liggen? Figuur 2 geeft allereerst de hoogte van de eis van het OM in relatie tot het strafminimum, op dezelfde manier als figuur 1 de hoogte van de door de rechter gegeven straf in beeld bracht. Dat laatste betrof overigens wel een ruimere selectie van zaken.

Figuur 2 Aantal zaken naar hoogte eis OM t.o.v. voorziene minimumstraf

¹⁹ We hebben geen onderscheid kunnen maken tussen specifiek gemotiveerde vonnissen en minder specifiek gemotiveerde vonnissen in ons bestand.

Ook de eis van het OM is in deze zaken bijna steeds lager dan de voorziene minimumstraf. Het grootste aantal zaken bevindt zich in de categorie van 3 t/m 4 jaar lager. Dit is hetzelfde beeld als bij de straftoemeting door de rechter in figuur 1.

Hoe verhiel de eis van het OM zich nu tot de straftoemeting door de rechter? Tabel 7 brengt het verschil tussen de strafeis van het OM en de door de rechter opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidstraf in beeld. Daarbij geldt de kanttekening dat het mogelijk is dat de eis van het OM correspondeert met zwaardere ten laste gelegde delicten dan de delicten die de rechter uiteindelijk bewezen verklaart en waarop deze zijn straf baseert. Dit mogelijke verschil konden we in de hier gepresenteerde analyse nog niet betrekken. Wanneer we zaken met een verschil in dit opzicht buiten de analyse zouden houden, zou het verschil tussen eis van het OM en straf van de rechter waarschijnlijk kleiner worden.

In 21% van de zaken blijken de rechter en het OM op een lijn te zitten: eis en straf zijn gelijk. In 12% van de zaken legt de rechter een hogere straf op dan het OM heeft geëist, gemiddeld 3 maanden hoger, met een maximum van 7 maanden. In 36% van de zaken geeft de rechter een tot een half jaar lagere straf, gemiddeld 5 maanden lager. In 12% van de zaken zit de rechter van een half jaar tot een jaar onder de eis van het OM met gemiddeld 9 maanden verschil. Bij 14% van de zaken bedraagt het verschil in straf 1 tot 2 jaar en in 5% van de zaken straft de rechter meer dan 2 jaar lager dan de eis van het OM. Het gemiddelde verschil tussen OM en rechter in alle 42 zaken is 7 maanden. In grotere lijnen bekeken is het beeld dus als volgt: in 69% van de zaken blijkt de rechter maximaal een half jaar van de strafeis van het OM af te wijken. Het gemiddelde strafverschil tussen rechter en OM bedraagt hier slechts 2 maanden. In 31% van de zaken wijkt de rechter in zijn strafmaat wel duidelijk van het OM af, gemiddeld 20 maanden. Daarbij dient te worden bedacht dat het hier gaat om een selectie van zaken waarbij relatief minder zwaar is gestraft.

Tabel 7 Gemiddeld verschil in straf tussen rechter – eis OM

Straf t.o.v eis OM	Gemiddeld verschil straf rechter - eis OM in maanden	Percentage (aantal)

Straf tot half jaar hoger	3	12% (N=5)
Straf gelijk aan eis OM	0	21% (N=9)
Straf tot half jaar lager	-5	36% (N=15)
Straf half tot 1 jaar lager	-9	12% (N=5)
Straf 1 tot 2 jaar lager	-20	14% (N=6)
Straf 2 jaar of meer lager	-48	5% (N=2)
Totaal	-7	100% (N=42)

Als we – los van de voorziene minimumstraffen – kijken naar de hoogte van eis van het OM en de straf van de rechter, dan is het beeld als volgt. De eis van het OM in deze zaken bedraagt gemiddeld 23 maanden. De door de rechter gegeven straf is 16 maanden. De rechter legt dus gemiddeld een 30% lagere onvoorwaardelijke vrijheidsstraf op dan het OM eist ²⁰, maar zowel eis als vonnis liggen ver onder de in het wetsvoorstel voorziene minimumstraf.

5.2 De motivering van de opgelegde straf

In de huidige selectie van zaken met een relatief minder zware straf hebben we de motivering van de rechter nader bekeken. Bij de motivering voor de straf geeft de rechter regelmatig aan of bepaalde motiveringen een strafverlagend dan wel strafverhogend effect op de strafmaat hebben. In bepaalde gevallen hebben we uit de context af moeten leiden welk effect de genoemde motivering op de straf had. Soms was wel duidelijk dat een bepaalde motivering invloed op de straf had gehad, maar niet in welke richting.

Tabel 8 geeft weer welke motiveringen gebruikt zijn voor de straf. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen motiveringen: gericht op slachtoffer of samenleving, gericht op de (persoon van de) dader zelf en gericht op het delict. Motiveringen gericht op de persoon van de dader zelf worden het meest genoemd, daarna die gericht op slachtoffer en samenleving, de delict gerichte motiveringen komen het minste voor.

Tabel 8 Motivering rechter (N=42)

Motivering	Effect op straf			Totaal N=42
	Verlichtend	Verzwarend	Onbekend	
<i>Motivering gericht op slachtoffer en maatschappij</i>				
Gevolgen voor slachtoffer		42		42
Gevolgen voor samenleving		28		28

²⁰ In eerder onderzoek van INTERVICT (*Straftoemeting bij geweld tegen kwalificerende slachtoffers*, 2011) werd geconstateerd dat de rechter gemiddeld 88% van de strafeis van het OM oplegt (p. 20 voetnoot 26). Het verschil met onze bevinding waar gemiddeld 70 % van de strafeis van het OM wordt opgelegd kan allicht worden verklaard doordat in het INTERVICT onderzoek ook de overige straffen, zoals boetes e.d. zijn omgerekend naar maanden vrijheidsstraf, dit hebben wij in ons onderzoek niet kunnen doen. Bovendien betreft deze vergelijking specifiek zaken waarin relatief minder zwaar is gestraft.

	Aandeel schuld slachtoffer	6		2	8
	Relatie dader en slachtoffer	2		3	5
Totaal		8	70	5	83
<i>Motivering gericht op dader</i>					
	Strafrechtelijk verleden dader	2	40		42
	Advies/voorlichtingsrapport experts	9	9	9	27
	Houding dader tijdens delict	1	21	1	23
	Kans op recidive dader	2	12	2	16
	Persoonlijkheidsproblematiek dader	13		2	15
	Houding dader na delict	8	1	2	11
	Leeftijd dader	6		2	8
	Rol of aandeel dader in delict	2	2	1	5
Totaal		43	85	19	189
<i>Motivering gericht op delict</i>					
	Omstandigheden delict	3	20	3	26
	Tijdsverloop	5			5
Totaal		8	20	3	31
<hr/>					
Generaal totaal aantal motiveringen		59	175	27	261
		23%	67%	10%	100%

We zijn, gezien de relatief minder zware straffen in de geselecteerde zaken, het meest geïnteresseerd in de strafverlichtende motiveringen. In het totaal aan motiveringen (onderste rij) is 23% van strafverlichtende aard, veel minder dan de motiveringen van strafverzwarende aard, 67%²¹. Bij de resterende 10% was niet duidelijk of de motivering strafverlichtend of strafverzwarend werkte. Interessant is te bezien of het al dan niet voorkomen van een strafverlagende motivering werkelijk effect heeft op de hoogte van de straf. We zien dat in 69% van de zaken een strafverlagende motivering wordt gegeven, in 31% van de zaken is er dus geen sprake van een strafverlagende motivering. Het gemiddelde strafverschil is 57 maanden in de zaken waarin een strafverlichtende motivering wordt gegeven, dit ten opzichte van 49 maanden in zaken waar geen strafverlichtende motivering werd genoemd. Een duidelijk significant verschil: de rechter straft inderdaad relatief minder zwaar als in de motivering van een strafverlichtende factor sprake is.

Om welke strafverlichtende motiveringen het nu gaat, blijkt ook uit tabel 8. De meeste motiveringen zijn gericht op de persoon van de dader zelf. Motiveringen gericht op persoonlijkheidsproblematiek van de dader, bijvoorbeeld een verstandelijke handicap, komen het meeste voor, daarna motiveringen gebaseerd op een strafverlagend advies van experts, zoals psychologen en de reclassering. Een advies of onder toezichtstelling van de reclassering gaat vaak samen met een voorwaardelijke vrijheidsstraf²² die, zo mag worden verondersteld, met een lagere onvoorwaardelijke straf samengaat. Motiveringen gericht op de houding van de dader, die bijvoorbeeld spijt betuigt voor het delict

²¹ Het is denkbaar dat het aantal keren dat een motivering voorkomt minder van belang is dan specifieke combinaties van strafverlichtende en/of strafverzwarende motiveringen binnen een zaak. We hebben ons in het onderzoek specifiek op de strafverlichtende motiveringen gericht en niet gekeken welke invloed strafverzwarende motiveringen op de opgelegde straf hebben.

²² De voorwaardelijke vrijheidsstraf komt inderdaad significant vaker voor bij een strafverlagend advies van psychologen of de reclassering. De voorwaardelijke vrijheidsstraf wordt daarnaast significant vaker opgelegd als de kans op recidive in de motivering van de rechter wordt genoemd, ongeacht of dit in strafverlagende dan wel in strafverhogende zin wordt genoemd. Wanneer de rechter de specifieke omstandigheden van een delict niet noemt in zijn motivering wordt er significant vaker een taakstraf opgelegd.

of zijn leven heeft gebeterd, de leeftijd van de dader en het aandeel van het slachtoffer in het delict komen eveneens relatief vaak als motivering voor een minder zware straf voor.

We bekijken nog specifiek de zaken met relatief minder zware straffen, die niet verklaard kunnen worden door de hoogte van de strafeis van het OM. Welke strafverlichtende motiveringen zijn hierbij te vinden? Het gaat om 13 zaken, een aandeel van 31% in de selectie van zaken. In deze zaken is, buiten de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van gemiddeld 23 maanden, 6 maal een voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd en 2 keer een taakstraf.²³

In 9 van deze 13 zaken worden strafverlagende motiveringen genoemd. De leeftijd van de dader is hier de meest voorkomende strafverlagende motivering. Ook de persoonlijkheidsproblematiek van de dader, een strafverlagend advies van experts, de houding van de dader na het delict en het aandeel van het slachtoffer in het delict worden opnieuw relatief veel genoemd als strafverlichtende motivering.²⁴ Geen van de strafverlichtende motiveringen²⁴ verschilt in mate van gebruik echter significant met die in de groep waarin de eis van het OM gelijk is met de door de rechter opgelegde straf.²⁵ We kunnen met andere woorden niet concluderen dat bepaalde strafverlichtende motiveringen voor de rechter blijkbaar zwaarder wegen dan voor het OM.

6. Samenvatting en conclusie

6.1 Samenvatting

Uit de analyse blijkt het volgende:

- Als het wetsvoorstel dat minimumstraffen bij recidive van zware misdrijven introduceert, in 2009 zou hebben gegolden, dan zou het naar schatting betrekking hebben gehad op 280 zaken in eerste aanleg en 110 zaken in hoger beroep.
- Uit de elektronische archieven van de gerechten (rechtbanken en hoven) zijn 209 in de afgelopen jaren behandelde zaken geselecteerd, waarvoor het wetsvoorstel zou gaan gelden. De analyse gaf het volgende beeld van de kenmerken van deze zaken en de rechterlijke straftoemeting. In ruim 60% van deze zaken gaat het om diefstal of afpersing met geweld en in bijna 30% van de zaken om moord, doodslag of zware mishandeling. Bij 65% van de gevallen gaat het om een voltooid delict en in 28% van de gevallen is sprake van een veroordeling voor meer dan één delict met een wettelijk strafmaximum van 12 jaar of meer.
- In 15% van de zaken gaf de rechter een straf die hoger ligt dan of gelijk is aan de voorziene minimumstraf. In 85% van de zaken was de straf dus lager. Gemiddeld is het verschil tussen minimumstraf en opgelegde straf bij die laatste groep zaken 3 jaar en 5 maanden.

²³ De achtergrondkenmerken in deze selectie verschillen niet significant van de kenmerken waarin rechter en OM op een lijn zitten.

²⁴ De strafeis van het OM wordt wel significant vaker gevolgd als de rechter een advies van experts in zijn motivering benoemd, dit gaat echter om zowel strafverzwarende als strafverlichtende adviezen. De strafverlichtende adviezen alleen, verschillen niet significant tussen beide groepen.

²⁵ De kleine aantallen zijn hier mede debet aan.

- Het voorziene strafminimum zou tot de meeste strafverzwaring leiden bij diefstal/afpersing met geweld. Op moord, doodslag of mishandeling zou het strafminimum relatief het minste effect hebben. Daarnaast zou er bij invoering van het wetsvoorstel relatief zwaarder gestraft worden in zaken waarbij de rechter nu ook een voorwaardelijke vrijheidsstraf oplegt, of waar sprake is van niet meer dan één delict met een wettelijk strafmaximum van 12 jaar of meer of waar de dader onder de 21 jaar is.

Uit een nadere analyse van 42 zaken waarin de voorgestelde minimumstraf tot de relatief grootste strafverzwaring zou leiden, blijkt:

- Dat in 69% van deze zaken de opgelegde straf ongeveer gelijk is aan de strafeis van het OM; de rechter straft in deze zaken gemiddeld 2 maanden lager dan het OM eist. In 31 % van de zaken wijkt de rechter wel af van de eis van het OM en straft gemiddeld 20 maanden lager. Let wel, dit is inclusief de zaken waarin de straf lager is dan de eis van het OM omdat de rechter minder *bewezen acht* dan het OM.
- Dat de rechter in (eveneens) 69% van deze zaken strafverlichtende omstandigheden aangeeft die leiden tot een relatief minder zware straf. De belangrijkste strafverlichtende motiveringen richten zich op persoonlijkheidsproblematiek van de dader en een advies van experts in die richting. De houding van de dader, de leeftijd van de dader en het aandeel van het slachtoffer in het delict komen eveneens relatief vaak als motivering voor strafverlichting voor.

6.2 Conclusie

We kunnen constateren dat het aannemelijk is dat de invoering van het wetsvoorstel voor de betreffende delicten tot een strafverzwaring zal leiden. Voorzichtigheid is hier wel op zijn plaats omdat het aantal zaken waarvoor de minimumstraf zou gaan gelden in werkelijkheid lager zal uitvallen dan hier gesteld. Immers, naarmate de rechter vaker van oordeel is dat er geen sprake is van een 'ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit' van het slachtoffer of naarmate de rechter vaker gemotiveerd van oordeel is dat de uitzonderingsclausule van toepassing is, zal het aantal zaken waarop de minimumstraf van toepassing is, en zal het verschil tussen huidige gemiddelde straffen en de minimumstraf, kleiner zijn. Desondanks verwachten we dat het wetsvoorstel opgaat voor een substantieel aandeel van de betreffende zaken en dat er gemiddeld zwaarder gestraft zal worden dan in de huidige praktijk.

De rechter staat in zijn oordeel over de te geven straf niet alleen, zo blijkt daarbij ook. Meestal ligt de eis van het OM eveneens aanzienlijk lager dan de minimumstraf en zal de rechter het advies dat hij/zij krijgt van psychiater of reclassering in zijn oordeel meewegen. Daarbij kiest de rechter nogal eens gemotiveerd voor de oplegging van een (geheel of gedeeltelijk) voorwaardelijke vrijheidsstraf. Deze laatste mogelijkheid verdwijnt bij het verplicht opleggen van de minimumstraf.